

І.В. Яценко, д.вет.н., професор, академік АН ВО України, Харківська державна зооветеринарна академія

В.Я. Бінкевич, к.вет.н., доцент, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Розглянуто сучасний стан і проблеми розвитку ринку продукції вівчарства, та здійснено оцінку перспектив його розвитку. Приведено аналітичний огляд динаміки експортно-імпортних операцій з бараниною у світі, в т.ч. географії поставок по країнах. Висвітлена динаміка основних кількісних показників розвитку галузі вівчарства у світі (поголів'я, виробництво продукції). Подано об'єктивну оцінку сучасного стану міжнародної торгівлі, визначено основних лідерів з виробництва та експорту на даному ринку, закономірності і тенденції розвитку світового ринку баранини, вовни, молока (попит і пропозиція), узагальнено перспективи України, як експортера баранини для країн ЄС та Близького Сходу.

Ключові слова: вівчарство, перспективи розвитку, виробництво баранини, вовни, молока.

Актуальність питання. Вівчарство – галузь тваринництва, яка постачає для промисловості сировину: вовну різних типів, овчини, шкіри, смушки та цінні продукти харчування – м'ясо, жир та молоко. Натуральна вовна є сировиною для виготовлення різних видів тканин, килимів, валяного взуття та фетрових виробів, котрі мають високі теплозахисні властивості, добру вологоємкість та інші корисні властивості. Певні продукти вівчарства (тонкі кишки, кров, кістки, сичуги, вовновий жир) використовують у медичній, фармацевтичній, харчовій та парфумерній галузях [16, 2].

Вівчарство – єдина галузь тваринництва, яка одночасно постачає різноманітну продукцію з цілющими властивостями: дієтичну ягнятину, молоко для виготовлення делікатесних сирів та бринзи, а також незамінну сировину – вовну, овчини, смушки та шкури, вироби з яких за гігієнічними властивостями не мають аналогів по сприянню збереження здоров'я і продовження життя людини. Одночасно, це найменш енерговитратна галузь, оскільки завдяки біологічним особливостям вівця споживає близько 600 видів рослин, споживає післяжнивні та післяукісні рештки, перетворюючи їх на якісні продукти та сировину. За оплатою корму та кількістю одержаної продукції на одиницю витрачених кормів вівці не поступаються великій рогатій худобі, а за вовною продуктивністю переважають усі інші види тварин [2, 4, 5].

Баранина відзначається високим вмістом повноцінного білка, а також незамінних амінокислот. Вівці – єдині у світі тварини, у яких ніколи не було виявлено таких захворювань, як туберкульоз та рак. Вчені Німеччини знайшли в клітинах м'яса ягнят речовини, які запобігають старінню організму та онкологічним захворюванням, тому м'ясо рекомендується для вживання з метою природнього захисту від цих хвороб. Популярність баранини у світі постійно зростає, виробництво її на одну особу у Новій Зеландії становить 30,5 кг, Австралії – 20, Греції – 14, проте в Україні – лише 0,7 кг [2, 21].

М'ясо овець відрізняється високими поживними властивостями і смаковими якостями, міс-

тить багато сухої речовини і жиру, а за своєю поживністю не поступається яловичині. Найкращу за якістю баранину одержують від м'ясо-вовнових порід овець і їх помісей з грубо вовновими вівцями. Таке м'ясо відрізняється ніжністю і соковитістю завдяки прошаркам жиру в товщі м'язів і отримало назву мрамурового. Краще за поживністю та смаковими властивостями м'ясо, порівняно з дорослими вівцями, дають ягнята. Забійна маса м'ясо-вовнових порід овець сягає 57-65 %, проте у грубо вовнових вона коливається від 48 до 53 %. Ягнята скоростиглих м'ясо-вовнових порід овець та їх помісей з грубо вовновими дуже швидко ростуть і розвиваються, досягаючи у 9-місячному віці 80 кг за великих середньодобових приростах і високій оплаті корму, не поступаючись у цьому відношенні свиням. Для отримання крупнішої та вгодованої туші та покращити якість м'яса овець ставлять на спеціальну відгодівлю або нагул [2, 6, 12].

Крім м'яса від овець можна отримати сало. Для цього використовують курдючні і жирнохвості породи овець, у яких вихід внутрішнього хвостового сала становить 32 кг з однієї голови. Овече сало і жир використовують не лише в їжу, але й для виробництва високоякісного мила та маргарину, а також з лікувальною метою [2, 12].

Натуральна овеча вовна є особливим природнім матеріалом, який використовують з найдавніших часів і нині не має синтетичних аналогів. Вона в 5 разів еластичніша за бавовну і в 3 рази є м'якшою за шовк. Вироби з овечої вовни мериносів перевершують вироби з синтетичних матеріалів за своїм комфортом та функціональними показниками [2, 9, 10]. Енергетика вовни овець є особливою і вона здатна впливати не лише на тіло, а й на психоемоційний стан людини. Електростатичне поле, яке створюється під час тертя волокон вовни, позитивно впливає на здоров'я і самопочуття людини. В овечій вовні відсутні шкідливі мікроорганізми [3, 22].

Вівчарство – найменш вимоглива до природніх умов та кормової бази галузь тваринництва, має великий ареал розповсюдження, Найбі-

льший розвиток вівчарство отримало в країнах, де посушливі степи, напівпустелі та гірські райони займають великі території. Значні райони товарного м'ясо-вовнового вівчарства знаходяться в посушливих частинах помірної та субтропічної зонах Південної та Північної Америки, Австралії, Південної Європи, Центральної та Середньої Азії, Південної Африки. В Азії сконцентровано 39 % (523 млн. голів) світового поголів'я овець. Значне поголів'я овець наявне в Австралії, Новій Зеландії, Індії, Туреччині, Казахстані, Росії, Монголії, Аргентині, Уругваї. В Європі залишилося 129 млн. голів проти 287 млн. голів у 1991 році. Основні виробники та експортери баранини – Австралія, Китай, Нова Зеландія, Аргентина. Ці ж країни покривають більшу частину світового попиту на вовну. За виробництвом вовни перше місце належить Австралії. На сьогоднішній день в лідери-виробники виходять: Китай, Пакистан, Іран. ФАО вважає, що світовий експорт баранини знизиться на 6 %, із Австралії та Нової Зеландії. Щодо імпортерів слід зазначити США, де спостерігається підвищений попит. Європейський Союз залишається одним з основних покупців баранини на світовому ринку. Аналіз показує зростання цін на це м'ясо, що становить 17 %, аналогічно ціни на яловичину зросли на 7 %, свинину – 8 % - в цьому випадку попит випереджає пропозицію [2, 14, 19].

Особливістю сучасного вівчарства є ріст виробництва ягнятини і молодого баранини. В більшості країн кошти від реалізації м'яса становлять понад 90 %, а від вовни лише 10 %. Тому набирає розвитку скороспіле м'ясне та м'ясо-

вовнове вівчарство. При чому у м'ясному балансі галузі підвищується питома маса ягнятини [2, 11]. В окремих країнах світу на вівчарство приходиться до 25 % валового продукту сільського господарства [2, 20].

Заради об'єктивності слід зазначити, що світове вівчарство також зазнавало змін. За останні 15 років чисельність поголів'я овець у усьому світі зменшилася на 142 млн. (12 %) голів, у країнах з розвиненим вівчарством (Австралія, Нова Зеландія) – відповідно на 763 тис. голів (11,1 %). Одночасно Китай потроїв, а Індія подвоїла стада овець і за цим показником стали світовими лідерами. Водночас в Азії та Африці відбувся значний приріст овець – на 16,6 % та 22,2 %, відповідно. Найбільших втрат зазнало вівчарство країн СНД – загальна кількість поголів'я зменшилася на 86,3 млн. голів, або 63 % [2, 20]. За цей період поголів'я овець у світі коливалося від зменшення на 142 млн. до збільшення на 129 млн. гол. і приблизно становить 1,17 млрд. голів, тобто загальне зменшення поголів'я склало лише 13 млн. голів або 1,0 % від світового поголів'я. Незважаючи на незначне зменшення поголів'я овець у світі, виробництво немітої вовни за даний період скоротилося на 37 %, в той час як виробництво баранини і овечого молока збільшилося відповідно на 19 та 27 % Внутрішнє виробництво у більшості країн світу практично повністю задовольняє попит населення на баранину. За останні п'ять років торгівля імпортною продукцією у світі складала в середньому майже 12 %, в тому числі спостерігається тенденція до збільшення споживчих світових цін на баранину (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Світове поголів'я та виробництво продукції вівчарства у 1991-2012 рр. за даними ФАО, т

Продукція	Роки				2012 в % до 1991р.	2012 в % до 2001р.
	1991	2001	2011	2012		
Поголів'я овець, тис.гол	1182021	1040031	1152396	1169004	98,0	112,4
Виробництво немітої вовни	3230065	2243430	2042060	2066695	63,3	92,1
Виробництво баранини	7114087	7767453	8348072	8470267	119,0	109,0
Виробництво овечого молока	7939093	8317266	9930800	10122522	127,0	121,7

Падіння попиту на вовну у світі відбувалося через збільшення обсягів споживання більш дешевої текстильної продукції із штучних текстильних волокон з 44 до 77 млн. т. за рік. Необхідно зауважити, що на фоні 12 % збільшення поголів'я овець за десятиріччя показник виробництва баранини підвищився на 9 %. Проте Китай приростив майже 35 %, Індія – 33 %. Це призвело до зміни світового ринку продукції вівчарства [7].

Спостерігається стабільний приріст виробництва овечого молока в провідних країнах (за десятиріччя – на 22 %) і становить 10,1млн.т., з них 2,8 млн.т. виробляють країни Європейського Союзу, 1,5 млн.т. – Китай. Вагомими учасниками ринку є Туреччина, Греція, Сирія, Румунія, Сомалі, Іспанія, які виробляють більше 500 тис. т. молока кожна. Дане положення свідчить про переорієнтацію світового вівчарства на виробництво

продуктів харчування людей [7, 8].

Показовими щодо стану вівчарства та відношення до галузі в деяких країнах є дані таблиці 2, в якій наведено динаміку поголів'я на 100 душ населення за останні 11 років. Такий розмах мінливості показників характеризує як відношення до галузі, так і наявність природньо-економічних та соціальних умов (табл. 2).

Щодо України, то за останні 23 роки галузь втратила свої позиції. Чисельність овець зменшилася у 7,4 рази і становить 1067 тис. голів, виробництво вовни – у 10,7 рази, що дорівнює 3730 т. Критичний стан галузі вівчарства обумовлений, перш за все різким зниженням цін на вовну, що зменшило зацікавленість виробників у її виробництві, адже галузь, її технологія, економічні важелі, менталітет працюючих були зорієнтовані на виробництво саме цієї продукції. За різних

причин галузь не було зорієнтовано на більш ефективний шлях розвитку і, як результат, рівень її збитковості в останні роки становить 62-73 %. Вихід приплоду, який є основою формування економічної ефективності галузі, становить 72-76 ягнят на 100 вівцематок. Враховуючи таке положення галузі рівень споживання баранини українцями складає 17 % від норми МОЗ, потреба у

вовні задовольняється лише на 8 %. Дефіцит продукції вівчарства становить: баранини – 37,4 тис. т., вовни – 41,3 тис. т. Водночас, потенціал галузі використовується не повною мірою, зокрема за відтворенням на 69 %, виробництвом баранини на 62 %, середньодобові прирости можуть бути більшими як мінімум на 35 % [7, 8, 15].

Таблиця 2

Поголів'я овець на 100 душ населення в країнах світу у 2001 та 2012 рр., гол.

Країна	2001 р.			2012 р.			2012 р. в % до 2001р.
	Чисельність овець, тис.гол.	Населення, тис.	Овець на 100 душ населення, гол.	Чисельність овець, тис.гол.	Населення, тис.	Овець на 100 душ населення, гол.	
Всього у світі	1040031	4835672	22	1169004	7041407	17	77,2
Китай	185120	1273111	15	187000	1343240	14	95,7
Індія	60113	1027015	59	75000	1205074	6	10,6
Австралія	110900	19358	573	74721	22016	339	59,2
Великобританія	36716	59648	62	32215	63047	51	83,0
Нова Зеландія	40010	3864	1035	31263	4328	722	69,8
Туреччина	28492	66494	43	25032	79749	31	73,3
Росія	12561	145185	9	20767	142518	15	168,4
Греція	8993	10624	85	9585	10768	89	105,2
Румунія	7657	22364	34	8533	21849	39	114,1
Болгарія	1368	7707	18	1455	7038	21	116,5
Україна	963	48416	2	1093	45562	2	120,6
Угорщина	1129	10106	11	1081	9958	11	97,2
Молдова	830	4432	19	710	3657	19	103,7
Польща	3434	38634	9	2668	38415	7	78,1
Чеська Республіка	96	10264	1	221	10177	2	232,2

В окремих країнах світу на вівчарство приходить до 25 % валового продукту сільського господарства. Маркетингові дослідження у цій галузі показали, що підвищити економічну ефективність можна за рахунок зростання м'ясної продуктивності і налагодження виробництва різних видів баранини з одночасним підвищенням смакових якостей м'яса [2, 11].

Головний експортний потенціал баранини в світі сконцентрований у двох країнах-лідерах – Новій Зеландії та Австралії, на частку яких припадає 66,6 % всього світового експорту баранини. Основними імпортерами баранини в світі є Франція, Великобританія, Китай, США на долю яких приходить 40,2 %. Обсяг світової торгівлі бараниною складає 864 тисячі тонн. Провідні виробники – Австралія, Нова Зеландія, знаходяться на етапі формування стада. Це може спричинити ріст поставок із Латинської Америки, а також із деяких країн Азії. Що стосується імпорту, то в основних країнах-споживачах – ЄС і США – він затримується ситуацією на світовому ринку [2, 8].

За даними «Аналізу світового ринку баранини», підготовленим BusinessStat, у період за 2007-2012 роки динаміка натурального обсягу реалізації баранини на світовому ринку була нестійкою. Зниження натурального обсягу реалізації відносно попередніх років спостерігалось у 2008-2011 роках. В 2012 р. у світову продаж надійшло понад 8,237 млн. т баранини. За оцінками BusinessStat в 2016 р. продажі баранини у

світі виростуть на 10 % порівняно з аналогічним показником 2013 р. Виробництво баранини у 2013 р. досягло 8109,2 тис. т., що на 1775 тис.т. (14,4 %) більше порівняно з 1990 р., проте в країнах Африки, Азії і Європи воно істотно збільшилося. Це відбулося як за рахунок збільшення поголів'я, так й інтенсифікації галузі. У країнах Азії поголів'я овець за вказаний період збільшилося на 15,2 %, а виробництво баранини – на 66,7 %, у країнах Африки – відповідно на 1,6 та 16,0 % (табл. 3, 4) [2, 13].

Австралія, Нова Зеландія, Великобританія, Пакистан, Іран та Туреччина мають відносно високі обсяги виробництва баранини, а з розрахунку на одну вівцю за цим показником США (15,5 кг), Франція (14,6 кг), Нова Зеландія (11,4 кг), Китай (10,2 кг), Алжир (10,1 кг), Іспанія (9,4 кг). Крім цього, нарощуються обсяги та темпи виробництва овечого молока, особливо в країнах Азії і Африки. За своїми біологічними властивостями воно конкурує з коров'ячим, та багато в чому переважає його, зокрема, є сировиною для виготовлення сирів найвищої якості (рокфор, пікаріно тощо) [17, 18].

Внутрішнє виробництво у більшості країн світу практично повністю задовольняє попит населення на баранину. За останні п'ять років торгівля імпортною продукцією у світі складала в середньому майже 12 %, в тому числі відмічається тенденція до збільшення споживчих світових цін на баранину [17, 18].

Таблиця 3

Виробництво баранини і козлини на 1 особу, кг

Країна	Рік									
	2000		2005		2009		2010		2012	
	всього	в.т.ч. баранина	всього	в.т.ч. баранина	всього	в.т.ч. баранина	всього	в.т.ч. баранина	всього	в.т.ч. баранина
Світ	1,80	1,23	1,90	1,21	2,0	1,25	1,9	1,22	1,90	1,19
Австралія	37,40	36,8	30,20	29,18	33,6	32,78	33,7	32,92	31,70	30,92
Бразилія	0,60	0,40	0,60	0,41	0,6	0,41	0,6	0,41	0,60	0,41
Казахстан	6,50	6,15	7,00	6,16	8,0	6,77	8,4	7,11	8,60	7,28
Китай	2,10	1,19	2,70	1,36	2,9	1,5	2,8	1,47	2,90	1,49
Марокко	5,00	4,29	4,50	3,77	4,5	3,84	4,5	3,80	4,50	3,75
Росія	0,90	0,78	1,10	0,94	1,2	1,05	1,2	1,10	1,30	1,17
США	0,30	0,35	0,30	0,28	0,3	0,27	0,3	0,36	0,30	0,26
Турція	5,20	4,49	4,40	3,82	4,4	3,84	4,3	3,76	4,00	3,50
ЄС-27	0,30	2,21	0,30	2,16	0,3	2,03	0,4	1,88	0,4	1,73
Австрія	13,30	0,90	14,70	0,80	14,9	0,69	18,0	0,87	20,40	0,78
Бельгія	17,20	0,51	18,00	0,32	16,8	0,31	19,1	0,29	20,30	0,29
Великобританія	37,40	4,50	30,20	5,47	33,6	5,32	33,7	5,30	31,70	4,90
Італія	6,50	1,08	7,00	1,00	8,0	1,00	8,4	0,96	8,60	0,66
Люксембург	5,00	0,05	4,50	0,16	4,5	0,11	4,5	0,09	4,5	0,12
Польща	5,20	0,03	4,40	0,03	4,4	0,04	4,3	0,04	4,00	0,03
Швеція	11,10	0,43	13,50	0,45	13,4	0,50	13,1	0,50	12,90	0,55

Таблиця 4

Виробництво баранини і козлини (у забійній вазі), тис.т.

Країна	Рік									
	2000		2005		2009		2010		2012	
	Всього	в.т.ч. баранина	Всього	в.т.ч. баранина	Всього	в.т.ч. баранина	Всього	в.т.ч. баранина	Всього	в.т.ч. баранина
Світ	11429	7636	12516	7881	13138	8330	13119	8248	13047	8109
Австралія	725,8	715,0	615,4	595,2	647,6	683,6	710,1	693,8	674,6	658,4
Бразилія	101,1	71,5	105,4	76,0	107,4	78,0	108,8	79,3	108,8	79,3
Казахстан	96,7	91,7	106,6	93,6	123,6	104,3	131,0	110,4	134,9	113,9
Китай	2721	1523	3504,3	1800	3829,7	2000	3806	1978	3867,3	2014
Марокко	145,5	125,0	137,0	115,0	142,0	120,0	142,0	120,0	142,5	120,0
Росія	134,1	114,1	152,3	134,4	167,9	149,6	174,2	156,2	182,6	164,5
США	101,2	101,2	84,8	84,8	104,1	82,6	104,3	81,7	103,0	80,4
Турція	351,0	303,0	315,0	272,0	323,0	280,0	319,6	278,0	299,0	262,0
ЄС-27	1158	1066	1154,9	1056	1097,1	1001	1023,7	932,2	945,5	859,5
Австрія	8,0	7,2	7,3	6,6	6,3	5,7	7,8	7,3	7,1	6,5
Бельгія	5,2	5,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	3,1	3,1
Великобританія	267,0	267,0	331,0	331,0	325,0	325,0	326,0	326,0	302,6	302,6
Італія	66,2	62,1	61,6	58,6	61,3	59,1	59,7	57,3	41,0	39,6
Люксембург	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Польща	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2
Швеція	3,9	3,9	4,1	4,1	4,6	4,6	4,6	4,6	5,1	5,1

Висновки. Кризовий стан вівчарства обумовлено низкою факторів як світового масштабу, так і внутрішніми соціально-економічними умовами країн. Характерною ознакою розвитку вівчарства у світі за останні роки є трансформація його напрямів у бік збільшення виробництва баранини та молока і зменшення виробництва вовни за незначного скорочення поголів'я. Таке перепрофілювання спричинило потребами інтенсифікації галузі, зміною попиту на її продукцію, виходячи із акцентів розвитку суспільства та необхідністю стабілізації вівчарства, як надзвичайно важливої складової частини агропромислового комплексу, підвищення її ефективності та рентабельності. Подальший розвиток галузі забезпечить створення умов промислового виробництва ягнятини та молоді баранини шляхом буді-

вництва сучасних маточних вівцеферм та відгодівельних майданчиків. Технологічні прийоми, що забезпечують збільшення виробництва баранини і підвищення її якості, вимагають більш досконалих методів організації виробничих процесів, покращення умов годівлі та утримання овець, що сприяє підвищенню не лише м'ясної, але й споріднених з нею вовнової і молочної продуктивності.

Хоча Україна не може конкурувати з лідерами галузі через неможливість виробляти в таких обсягах баранину, проте вона може знайти свого покупця у країнах Близького Сходу та Європейського Союзу. Необхідно відзначити, що у вище згаданих країнах потенціал зростання виробництва ягнятини та баранини практично вичерпаний, пасовищ для значного збільшення стад овець не залишилося. На ринках арабських

країн підвищеним попитом користується свіже або охолоджене м'ясо – і тому Україна може поставляти ці продукти зважаючи на її територіальне розміщення та можливість швидкої доставки із збереженням якості і свіжості товарів. Нині вівчарство – це експортно-орієнтована м'ясна галузь, враховуючи також надані Україні квоти від

ЄС, який може стати потужним експортером баранини на міжнародному ринку, через наявність значних пасовищ у Степу та Карпатах, що в свою чергу вимагає повного використання біологічного потенціалу порід овець та покращення племінних, продуктивних показників, що відповідають сучасним вимогам ринку.

Список використаної літератури:

1. Анализ мирового рынка баранины: 2005-2014 гг. [Електронний ресурс]. - Доступ до ресурсу: <http://marketing.rbc.ru/research/562949977216527.shtml>.
2. Батюк Б.Б. Ефективність вівчарства й козівництва в сільськогосподарських підприємствах: теорія, методологія, практика: моногр. / Батюк Б.Б., Минів Р.М., Диндин М.Л. – Львів, 2014. – 226 с.
3. Бойчук Р.М. Корисні та лікувальні властивості продукції овець / Р.М. Бойчук, В.Я. Бінкевич, Л.Є. Микитин // Науковий вісник Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, 2013. – Т. 15, № 1, ч. 4. – С. 19-23.
4. Вороненко В.І. Вівчарство України, стан та перспективи розвитку [текст] / В.І. Вороненко, В.М. Іовенко, П.Г. Жарук // Вівчарство: Міжвідомчий тематичний науковий збірник. – Нова Каховка: «ПІЕЛ», 2007. – Вип. 34. – С. 3-7.
5. Вороненко В.І. Наукові основи сталого розвитку вівчарства / В.І. Вороненко // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 3-4. – С. 121-123.
6. Вівчарство України / В.М. Іовенко, О.Г. Польська та ін.; за ред. В.П. Бурката. – К.: Аграрна наука, 2006. – 614 с.
7. Вдовиченко Ю.В. Світові тенденції та стан вівчарства на сучасному етапі трансформування економічних відносин в Україні // Вівчарство: Міжвідомчий тематичний науковий збірник. – Нова Каховка: «ПІЕЛ», 2014. – Вип. 37. – С. 2-11.
8. Говядины и баранины на мировом рынке мяса больше не станет [Електронний ресурс].
9. Довідник з вівчарства / [В.І. Вороненко, В.М. Іовенко, П.І. Польська та ін. – Нова Каховка: ПІЕЛ, 2008. – 125 с. <http://fermer.ru/news/121872>.
10. Ерохин А.И. Разведение коз и овец / Ерохин А.И. – М.: ЭКСМО. – Пресс, 2001. – 304 с.
11. Желтиков В.П. Экономическая география [Интернет ресурс]: уч. пособ. для студ. эконом. спец. вузов / В.П. Желтиков. – 2001. – Ч. 3, Разд. I: http://www.iu.ru/biblio/archive/zcheltikov_ekonomicheskaja_geogr...
12. Мирось В.В. Вівчарство і козівництво: навч. посібник / В.В. Мирось, А.С. Фомінова / Харк. нац. аграр. ун-т. – Харків: ХНАУ. – 2009. – 174 с.
13. Мировое производство баранины [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: http://marketing.rbc.ru/news_research/23/05/2012/5629983920895.shtml.
14. Новоставська А.В. Світові тенденції розвитку тваринництва / Новоставська А.В., Свістула О.В. // Науковий вісник «Асканія-Нова». – Асканія-Нова, 2009. – Вип. 2. – С. 3-7.
15. Салай П.В. Перспективи розвитку вівчарства в Україні / П.В. Салай, В.В. Гавриляк, М.Н. Параняк // Ефективне тваринництво. – 2011. – № 4 (32). – С. 40-44.
16. Смола І.І. Підвищення ефективності вівчарства на підприємствах Херсонської області / І.І. Смола // Продуктивність агропромислового виробництва. – 2011. – № 20. – С. 112-119.
17. Сокол О. Основні тенденції розвитку вівчарства в Україні і світі / О. Сокол // Тваринництво України. – 2003. – № 4. – С. 5-7.
18. Туринський В.М. Вівчарство України як воно є / В.М. Туринський, Н. Мялук // Ефективне тваринництво. – 2007. – № 2. – С. 28-32.
19. ФАО: мировой рынок мяса тревожит [Интернет ресурс]// Дайджест прессы 04.09-10.09: животноводство: <http://www.agro.ru/news/comments.aspxid=2929>.
20. Черты географии животноводства [Интернет ресурс]: http://www.orsha.by/page_id=94.
21. Штомпель М.В. Технологія виробництва продукції вівчарства: Навч. видання / М.В. Штомпель, Б.О. Вовченко. – К. : Вища освіта, 2005. – 343 с.
22. Jakowczawelnawplywananaszesamopoczucie? – Режим доступу:<http://korzonki/net/>

Бинкевич В.Я., Яценко И.В. Современное состояние и тенденции развития производства продукции овцеводства в мире

В статье рассмотрено современное состояние и проблемы развития рынка продукции овцеводства, и осуществлена оценка перспектив его развития. Приведенный аналитический обзор динамики экспортно-импортных операций с бараниной в мире, в т.ч. географии поставок по странам. Освещена динамика основных количественных показателей развития отрасли овцеводства в мире (поголовье, производство продукции). Проведена объективная оценка современного состоя-

ния международной торговли, определены основные лидеры по производству и экспорту на данном рынке, закономерности и тенденции развития мирового рынка баранины, шерсти, молока (спрос и предложение), обобщенно перспективы Украины, как экспортера баранины для стран ЕС и Ближнего востока.

Ключевые слова: овцеводство, перспективы развития, производство баранины, шерсти, молока.

Binkevych V., Yatsenko I. Current status and trends in sheep production in the world

The article reviews the current state and problems of sheep production market and assesses the prospects for its development. Adjusted analytical overview of the dynamics of export-import operations with lamb in the world, including regional structure across countries. The dynamic basic quantitative indicators of sheep industry in the world (livestock production). Conducted an objective assessment of the current state of international trade, the main leaders in the production and export in the market, the patterns and trends of the world market of lamb, wool, milk (supply and demand), generalized Ukraine's prospects as an exporter of mutton to EU countries and the Middle East.

Keywords: sheep, prospects, sheep production, wool, milk.

Дата надходження до редакції: 31.03.2015 р.

Рецензент: д.вет.н., професор Камбур М.Д.

УДК 363.2:577.115.16:546.41.18

СЕЗОННІ ОСОБЛИВОСТІ D-ВІТАМІННОГО СТАТУСУ І МЕТАБОЛІЧНОГО ПРОФІЛЮ КРОВІ КОРІВ ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ЗОНИ ПОДІЛЛЯ

Л.Л. Юськів, к.вет.н., с.н.с., Інститут біології тварин НААН України

Досліджено D-вітамінний статус високопродуктивних корів української чорно-рябої молочної породи у різні сезони року, які утримувались в Державному підприємстві “Дослідне господарство” “Пасічна” Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН України, яке розташоване в природно-географічній зоні Поділля. Найвищий рівень 25-гідроксифолікальциферолу відзначали у літньо-пасовищний період, а найнижчий у зимово-стійловий. Встановлено зміни показників мінерального, ліпідного і білкового обміну на фоні вмісту 25-гідроксिवітаміну D у крові корів у різні періоди утримання. Встановлено нами зниження D-вітамінного статусу корів у зимово-стійловий період вказує на те, що корови здатні депонувати цей вітамін деякий період часу.

Ключові слова: корови, вітамін D, метаболізм, кров, 25-гідроксифолікальциферол, Кальцій, Фосфор, Магній, лужна фосфатаза, ліпіди.

У високопродуктивних корів у період лактації велике значення має ступінь забезпеченості їх організму жиророзчинними вітамінами, зокрема вітаміном D. Це обумовлено стимулюючим впливом його активних метаболітів на різні ланки обміну речовин та процеси проліферації у молочній залозі [1-4]. Дослідженнями Т.А. Reinhardt & Н.Р. Congrad, (1980) встановлено, що молочні залози великої рогатої худоби містять рецептори до $1,25(\text{OH})_2\text{D}_3$. Кальцитріол, зв'язуючись із своїми ядерними рецепторами, стимулює транспорт Са у молочну залозу [4]. В організмі корів у період лактації підвищується інтенсивність мінерального обміну, а отже і потреба у вітаміні D збільшенням продукції молока, збільшується. Дослідженнями встановлено, що вміст вітаміну D і його метаболітів у молоці, залежить від D-вітамінного статусу корів [5, 6].

Забезпечення організму великої рогатої худоби вітаміном D проходить двома шляхами – екзогенним (із кормів рослинного і тваринного походження та ендогенного (синтезу холекальциферолу в шкірі під впливом ультрафіолетового опромінення). Ці два шляхи доповнюють і замінюють один одного [1-3]. Ендогенне надход-

ження вітаміну D має важливе значення для тварин, які утримуються на пасовищах у літні місяці. Проведені нами дослідження і дані ряду авторів свідчать про дефіцит вітаміну D у ВРХ в зимово-весняний період та зумовлено такими факторами: вмістом цього вітаміну в кормах відповідної природно-географічної зони, ступеня втрат його в процесі зберігання та генетичної здатності тварин накопичувати вітамін D в печінці і жировій тканині при дії сонячних променів під час пасовищного періоду [8, 1-3]. Актуальним є вивчення ступеня забезпеченості вітаміном D високопродуктивних корів у період лактації, які утримуються в різних природно-географічних зонах, у різні періоди утримання.

Метою роботи було дослідити D-вітамінний статус високопродуктивних молочних корів української чорно-рябої породи у різні періоди утримання в господарстві, розташованому в природно-географічній зоні Поділля.

Матеріали і методи досліджень. Дослід проведено на високопродуктивних коровах української чорно-рябої молочної породи, які утримувались в Державному підприємстві “Дослідне господарство” “Пасічна” Інституту кормів та сіль-